

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36019529	IES Ribeira do Louro	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Educación en Valores Cívicos e Éticos	3º ESO	1	35

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	14
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	15
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	16
6. Medidas de atención á diversidade	16
7.1. Concreción dos elementos transversais	16
7.2. Actividades complementarias	16
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro	17
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	19
9. Outros apartados	19

1. Introducción

A educación en valores cívicos e éticos constitúe un requisito necesario tanto para o exercicio activo e responsable da cidadanía como para o desenvolvemento da autonomía moral e da personalidade do alumnado. Non hai dúbida de que estes dous propósitos se encontran relacionados entre si, en canto non é posible un exercicio activo e responsable da cidadanía democrática sen un compromiso ético persoal, libre e fundamentado, con determinados principios e valores. De aí a necesidade de que toda educación cívica ou en valores estea traspasada por ese exercicio reflexivo e crítico sobre a moral individual e colectiva que representa a ética filosófica.

En termos xerais, e de acordo cos obxectivos educativos e co perfil de saída do alumnado ao remate do ensino básico, a formación en valores cívicos e éticos implica mobilizar o conxunto de coñecementos, destrezas, e actitudes, así como os valores que lle permiten ao alumnado tomar conciencia da súa identidade persoal e cultural, afrontar cuestións éticas fundamentais e adoptar unha actitude consecuente co carácter interconectado e ecodpendente da súa vida en relación coa contorna; todo iso co obxecto de poder apreciar e aplicar con autonomía de criterio aquelas normas e valores que rexen a convivencia nunha sociedade libre, plural, xusta e pacífica.

A materia de Educación en Valores Cívicos e Éticos supón un maior nivel de profundación e desenvolvemento dos catro ámbitos competenciais fundamentais sobre os que se organizaba, como área, na educación primaria. O primeiro é o do autocoñecemento e o desenvolvemento da autonomía moral. O segundo atende á comprensión do marco social de convivencia e ao compromiso ético cos principios, valores e normas democráticas que o rexen. O terceiro refírese á adopción de actitudes compatibles coa sustentabilidade da contorna desde o entendemento da nosa relación de inter e ecodpendencia con el. E, finalmente, o cuarto, máis transversal e dedicado á educación das emocións, ocúpase de desenvolver a sensibilidade e a conciencia e xestión dos afectos no marco da reflexión sobre os valores e os problemas éticos, cívicos e ecosociais. Pola súa vez, cada un destes ámbitos competenciais desenvólvese en dous niveis integrados: un máis teórico, dirixido á comprensión significativa dos conceptos e cuestións máis relevantes da materia; e outro, máis práctico ou instrumental, orientado a promover, desde a reflexión crítica e o diálogo argumentativo, condutas e actitudes acordes con aqueles valores éticos, cívicos e ecosociais que orientan á convivencia.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Inquirir e investigar canto se refire á identidade humana e a cuestións éticas relativas ao propio proxecto vital, analizando criticamente información fiable e xerando unha actitude reflexiva respecto diso, para promover o autocoñecemento e a elaboración de formulacións e xuízos morais de maneira autónoma e razoada.	2				1	1-2-3		
OBX2 - Actuar e interactuar de acordo con normas e valores cívicos e éticos, a partir do recoñecemento fundado da súa importancia para regular a vida comunitaria e a súa aplicación efectiva e xustificada en distintos contextos, para promover unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común.	5	3		3		1-2-3-4		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX3 - Entender a natureza interconectada e inter e ecodependente das actividades humanas, mediante a identificación e a análise de problemas ecosociais de relevancia, para promover hábitos e actitudes eticamente comprometidos co logro de formas de vida sustentables.			5		2	1-2-3-4	1	
OBX4 - Mostrar unha adecuada estima de si mesmo e da contorna, recoñecendo e valorando as emocións e os sentimentos propios e alleos, para lograr unha actitude empática e coidadosa con respecto aos demais e á natureza.	1				1-2-3	1-3		3

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Ética: cuestións preliminares	Nesta primeira unidade adicarémonos á contextualización da Ética dentro do conxunto dos saberes filosóficos. Isto levaranos a interesarnos pola propia natureza humana, sendo a liberdade e as emocións cuestións centrais para o análise da mesma. Tamén será fundamental o estudo da razón práctica e do rol que ten a vontade na nosa vida.	12	5	X		
2	Teorías éticas	O obxecto de estudo desta segunda unidade serán as teorías éticas de maior relevancia no pensamento occidental ao longo da súa historia, asemade das súas relacións con outras áreas de coñecemento.	12	6	X		
3	Ética e sociedade	Nas sesións adicadas a esta unidade veremos cal é a relación entre ética e política, incidindo nos fundamentos da xustiza e dos dereitos humanos.	19	6		X	
4	A democracia contemporánea	Nesta unidade veremos cales son as condicións nas que se desenvolve a vida humana nas democracias actuais. Serán aspectos nucleares, entre outros, a igualdade de xénero, o belicismo e a intelixencia artificial.	19	6		X	
5	Ética e medio ambiente	Levando a nosa reflexión ética a un plano maior, debemos recoñecer que o xeito no que nos relacionamos co planeta tamén debe ser obxecto de estudo. Por iso,	19	6			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
5	Ética e medio ambiente	nesta unidade veremos o estado desta cuestión na actualidade.	19	6			X
6	Os dereitos dos animais	Remataremos o curso vendo outro dos puntos que artellan a ética do coidado: a maneira na que interactuamos cos animais.	19	6			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Ética: cuestións preliminares	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Construír e expresar un concepto axustado de si mesmo recoñecendo as múltiples dimensións da súa natureza e personalidade, así como da dimensión cívica e moral desta, a partir da investigación e do diálogo arredor de diversas concepcións sobre a natureza humana.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA1.2 - Identificar, xestionar e comunicar ideas, emocións, afectos e desexos con comprensión e empatía cara ás demais persoas, demostrando autoestima e compartindo un concepto adecuado do que deben ser as relacións con outras persoas, incluíndo o ámbito afectivo-sexual.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA1.3 - Desenvolver e demostrar autonomía moral mediante a práctica da deliberación racional, o uso de conceptos éticos e o diálogo respectuoso cos demais, arredor de distintos valores e modos de vida, así como a problemas relacionados co exercicio dos dereitos individuais, o uso responsable e seguro das redes, as condutas adictivas e o acoso escolar.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA1.4 - Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si e das demais persoas, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A ética dentro do conxunto de saberes filosóficos. - A aplicación da ética: a orientación para a resolución de problemas complexos sobre como actuar.

Contidos

- A natureza humana.
- Liberdade e moralidade como características especificamente humanas.
- A identidade persoal, o cruzamento de camiños entre a natureza, a crianza e o proxecto vital.
- A educación de emocións e sentimentos.
- O obxecto da ética.
- A autoestima persoal.
- A igualdade e o respecto nas relacións con outras persoas.
- A educación afectivo-sexual.
- Análise das accións.
- Os motivos da acción: desexos e razóns.
- A vontade como razón práctica.
- A autonomía da vontade.
- A responsabilidade das accións.

UD	Título da UD	Duración
2	Teorías éticas	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Construír e expresar un concepto axustado de si mesmo recoñecendo as múltiples dimensións da súa natureza e personalidade, así como da dimensión cívica e moral desta, a partir da investigación e do diálogo arredor de diversas concepcións sobre a natureza humana.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA1.2 - Identificar, xestionar e comunicar ideas, emocións, afectos e desexos con comprensión e empatía cara ás demais persoas, demostrando autoestima e compartindo un concepto adecuado do que deben ser as relacións con outras persoas, incluíndo o ámbito afectivo-sexual.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA1.3 - Desenvolver e demostrar autonomía moral mediante a práctica da deliberación racional, o uso de conceptos éticos e o diálogo respectuoso cos demais, arredor de distintos valores e modos de vida, así como a problemas relacionados co exercicio dos dereitos individuais, o uso responsable e seguro das redes, as condutas adictivas e o acoso escolar.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si e das demais persoas, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A ética e as éticas como guías das nosas accións. - O xuízo moral: as normas, o valor e o valioso, as virtudes, os sentimentos morais. - Universalismo e pluralismo moral. - Éticas da felicidade, éticas do deber, éticas da virtude. - Ética e dereito. - Semellanzas e diferenzas entre ética e dereito. - O conflito lexitimidade-legalidade. - A obxección de conciencia. - Os dereitos individuais e os deberes cidadáns. - O debate sobre a liberdade de expresión. - A ética na sociedade actual. - O problema da desinformación. - A protección de datos e o dereito á intimidade. - O ciberacoso e outras formas de violencia nas redes sociais. - As condutas adictivas.

UD	Título da UD	Duración
3	Ética e sociedade	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, memoria democrática, dignidade e dereitos humanos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA2.2 - Fomentar o exercicio da cidadanía activa e democrática a través do coñecemento do movemento asociativo e a participación respectuosa, dialogante e construtiva en actividades de grupo que impliquen tomar decisións colectivas, planificar accións coordinadas e resolver problemas aplicando procedementos e principios cívicos, éticos e democráticos explícitos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.3 - Contribuír a xerar un compromiso activo co ben común a través da análise e a toma razoada e dialogante de posición arredor de cuestións éticas de actualidade como a loita contra a desigualdade e a pobreza, o dereito ao traballo, a saúde, a educación e a xustiza, así como sobre os fins e límites éticos da investigación científica.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.4 - Tomar consciencia da loita por unha efectiva igualdade de xénero e do problema da violencia e explotación sobre as mulleres, a través da análise das diversas xeracións e correntes do feminismo e das medidas de prevención da desigualdade, a violencia e a discriminación por razón de xénero e orientación sexual, mostrando igualmente coñecemento dos dereitos LGTBIQ+ e recoñecendo a necesidade de respectalos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.5 - Contribuír activamente ao benestar social adoptando unha posición propia, explícita, informada e eticamente fundamentada sobre o valor e pertinencia dos dereitos humanos, o respecto pola diversidade etnocultural, a consideración dos bens públicos globais, a percepción do valor social dos impostos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.6 - Contribuír á consecución dun mundo máis xusto e pacífico a través da análise e recoñecemento da historia democrática do noso país e das funcións do estado de dereito e as súas institucións, os organismos internacionais, as asociacións civís e os corpos e forzas de seguridade do Estado, no seu empeño por lograr a paz e a seguridade integral, atender as vítimas da violencia e promover a solidariedade e cooperación entre as persoas e os pobos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A sociedade humana: natureza e orixe.

Contidos

- As estruturas sociais e os grupos de pertenza.
- Cooperación e altruísmo fronte a competencia e egoísmo.
- A convivencia social.
- As virtudes do diálogo e as normas de argumentación.
- A resolución pacífica de conflitos.
- A empatía cos demais.
- A política.
- Conceptos clave: lei, poder, soberanía, xustiza e dignidade.
- Formas de Estado e tipos de goberno.
- A democracia: principios, procedementos e institucións.
- O Estado español como estado social e democrático de dereito.
- Valores constitucionais.
- A memoria democrática.
- Os dereitos humanos.
- Referente moral da democracia e a xustiza social.
- Xeracións e historia dos dereitos humanos.
- Dereitos da infancia.
- Os dereitos económicos, sociais e culturais: o dereito ao traballo, á saúde, á educación e á xustiza.
- A participación democrática: ser cidadáns.
- Outras formas de participación social: o asociacionismo e o voluntariado.
- A procura da xustiza social.
- A desigualdade económica e a loita contra a pobreza.
- Globalización económica e bens públicos globais.
- O comercio xusto.
- O valor social dos impostos.

UD	Título da UD	Duración
4	A democracia contemporánea	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, memoria democrática, dignidade e dereitos humanos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA2.2 - Fomentar o exercicio da cidadanía activa e democrática a través do coñecemento do movemento asociativo e a participación respectuosa, dialogante e construtiva en actividades de grupo que impliquen tomar decisións colectivas, planificar accións coordinadas e resolver problemas aplicando procedementos e principios cívicos, éticos e democráticos explícitos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.3 - Contribuír a xerar un compromiso activo co ben común a través da análise e a toma razoada e dialogante de posición arredor de cuestións éticas de actualidade como a loita contra a desigualdade e a pobreza, o dereito ao traballo, a saúde, a educación e a xustiza, así como sobre os fins e límites éticos da investigación científica.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.4 - Tomar consciencia da loita por unha efectiva igualdade de xénero e do problema da violencia e explotación sobre as mulleres, a través da análise das diversas xeracións e correntes do feminismo e das medidas de prevención da desigualdade, a violencia e a discriminación por razón de xénero e orientación sexual, mostrando igualmente coñecemento dos dereitos LGTBIQ+ e recoñecendo a necesidade de respectalos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.5 - Contribuír activamente ao benestar social adoptando unha posición propia, explícita, informada e eticamente fundamentada sobre o valor e pertinencia dos dereitos humanos, o respecto pola diversidade etnocultural, a consideración dos bens públicos globais, a percepción do valor social dos impostos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA2.6 - Contribuír á consecución dun mundo máis xusto e pacífico a través da análise e recoñecemento da historia democrática do noso país e das funcións do estado de dereito e as súas institucións, os organismos internacionais, as asociacións civís e os corpos e forzas de seguridade do Estado, no seu empeño por lograr a paz e a seguridade integral, atender as vítimas da violencia e promover a solidariedade e cooperación entre as persoas e os pobos.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A igualdade de xénero.

Contidos

- As diversas ondas e correntes do feminismo.
- A prevención da explotación e a violencia contra nenas e mulleres.
- A corresponsabilidade nas tarefas domésticas e de coidados.
- A sociedade e a cidadanía plural.
- O interculturalismo.
- A inclusión social e o respecto pola diversidade e as identidades étnico-culturais e de xénero.
- Os dereitos LGTBIQ+.
- A convivencia pacífica e segura.
- A guerra, o terrorismo e outras formas de violencia política.
- A atención ás vítimas da violencia.
- Accións individuais e colectivas en favor da paz.
- A contribución do Estado e os organismos internacionais á paz, á seguridade integral e á cooperación.
- O dereito internacional e a cidadanía global.
- As forzas armadas e a defensa ao servizo da paz.
- O papel das ONG e das ONGD na loita pola paz.
- Os desafíos da democracia actual.
- Os códigos deontolóxicos.
- As éticas aplicadas.
- Fins e límites éticos da investigación científica. A bioética.
- O desafío da intelixencia artificial.
- As propostas transhumanistas.

UD	Título da UD	Duración
5	Ética e medio ambiente	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Describir as relacións históricas de interconexión, interdependencia e ecodependencia entre as nosas vidas e a contorna a partir da análise das causas e consecuencias dos máis graves problemas ecosociais que nos afectan.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA3.2 - Valorar distintas formulacións científicas, políticas e éticas coas que afrontar a emerxencia climática e a crise ambiental a través da exposición e o debate argumental arredor destas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA3.3 - Promover estilos de vida eticamente comprometidos co logro dun desenvolvemento sustentable, contribuíndo por si mesmo e na súa contorna ao tratamento preventivo dos residuos, a xestión sustentable dos recursos, a mobilidade segura, sustentable e saudable, o comercio xusto, o consumo responsable, o coidado do patrimonio natural, o respecto pola diversidade etnocultural, e o coidado e protección dos animais.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA3.4 - Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si mesmo e dos outros, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Vida responsable co contorno e protección do medio ambiente. - Percorrido crítico sobre as diferentes formas de relación do ser humano coa natureza ao longo da historia e a pegada ecolóxica das accións humanas no planeta. - Empatía e responsabilidade co contorno: interdependencia, interconexión e ecodependencia. - A protección do medio ambiente e os dereitos para coa natureza: dereitos humanos de terceira xeración. - Consumo responsable para unha vida sustentable no planeta. - Os límites do planeta e o esgotamento dos recursos. - Obxectivos do desenvolvemento sustentable: axenda cara a 2030 para un planeta sustentable. - Economía sustentable e ecolóxica na globalización, e nova lóxica do crecemento: economía circular e economía azul. - Hábitos para unha xestión adecuada dos recursos e tratamento preventivo dos residuos. A mobilidade segura, saudable e sustentable. - Consumo responsable e soberanía alimentaria. - Propostas científicas e ético-políticas arredor dos problemas ecosociais. - Xustiza ecolóxica.

Contidos

- Ética medioambiental: ecocentrismo, biocentrismo e extensionismo.
- Ecofeminismo e ética do coidado.

UD	Título da UD	Duración
6	Os dereitos dos animais	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Describir as relacións históricas de interconexión, interdependencia e ecodpendencia entre as nosas vidas e a contorna a partir da análise das causas e consecuencias dos máis graves problemas ecosociais que nos afectan.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.	TI	100
CA3.2 - Valorar distintas formulacións científicas, políticas e éticas coas que afrontar a emerxencia climática e a crise ambiental a través da exposición e o debate argumental arredor destas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA3.3 - Promover estilos de vida eticamente comprometidos co logro dun desenvolvemento sustentable, contribuíndo por si mesmo e na súa contorna ao tratamento preventivo dos residuos, a xestión sustentable dos recursos, a mobilidade segura, sustentable e saudable, o comercio xusto, o consumo responsable, o coidado do patrimonio natural, o respecto pola diversidade etnocultural, e o coidado e protección dos animais.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		
CA3.4 - Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si mesmo e dos outros, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas.	Haberá que acadar a lo menos un 5 (sobre 10) para a superación deste ítem. A nota acadarase coa media das probas orais e escritas que se realicen.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Protección e dereitos dos animais.
- Valores éticos e democráticos como fundamento para unha conduta empática e respectuosa cara aos animais.
- O ser humano como animal político: dereitos humanos da solidariedade para unha conduta cos animais baseada en dereitos.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Aspectos xerais.

Co obxectivo de despertar o interese do alumnado pola materia, a metodoloxía debe estar dirixida á súa motivación e ser activa e participativa. As pautas de acción serán:

- 1) Partir da competencia inicial do alumnado considerando os seus coñecementos previos.
- 2) Favorecer a adquisición de aprendizaxes significativos en virtude da conexión de novos contidos con eses coñecementos previos. Terán especial importancia as actividades de síntese ao final de cada unidade, as cales favorecerán unha memorización comprensiva.
- 3) Traballar na consecución de aprendizaxes funcionais froito da relación entre contidos e contexto do alumnado. Isto lévanos a ter en conta a diversidade, respectando diversos ritmos e estilos de aprendizaxe. Asemade, débese manter un enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas, favorecendo a posta en práctica das competencias de xeito integrado e holístico. Consecuentemente, será habitual o uso das TICs, a análise de documentos en múltiples formatos.
- 4) Fomentar a aprendizaxe autónoma, de xeito que o que aprendido faculte ao alumnado para desenvolverse por si mesmo no manexo das distintas ferramentas. Isto determina o papel docente, que se axustará á figura de mediador e guía.

Estratexias metodolóxicas.

Para acadar os obxectivos propostos, as clases desenvolveranse de acordo ás seguintes actividades de ensino-aprendizaxe:

- 1) Iniciarase as unidade revisando contidos tratados valorando, mediante preguntas orais e materiais guía, o nivel de coñecementos previos do alumnado.
- 2) Tódalas unidades comezarán cunha exposición da contextualización que facilite a explicación e a adquisición dos contidos. Asemade, ó inicio de cada sesión procederase a unha recapitulación dos contidos previos e, ó rematar a sesión, un resumo do traballado.
- 3) Concluída a exposición, realizarase unha actividade de desenvolvemento (comentario de texto, webquest ou debate) para fixar os contidos esenciais e establecer relacións co traballado.
- 4) Na última sesión realizarase unha actividade de síntese para a revisión dos contidos.
- 5) Os recursos TIC serán ferramentas sempre presentes en cada UD.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Apuntamentos
Audiovisuais
Medios informáticos

Apuntamentos: o proceso de ensinanza-aprendizaxe terá como referencia os contidos recollidos nos apuntamentos e complementos didácticos de ditos contidos. Este curso 22-23 non se empregarán manuais específicos nas materias do departamento, senón que se lle fará chegar ó alumnado o material a través da aula virtual ou do servizo de reprografía do centro.

Audiovisuais: Nas unidades didácticas está previsto o uso de mass media que actúen como elementos motivadores e documentos de traballo.

Medios informáticos: Os computadores na aula de informática serán unha ferramenta útil para o alumnado no acceso xestión dos materiais documentais na aula virtual. Asemade, na aula empregaranse os portátiles entregados ao alumnado para traballar a través de EDIXGAL.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Con carácter obrigatorio, realizarase unha proba de avaliación inicial para comprobar o dominio das competencias por parte do alumnado, a cal se realizará na primeira semana de curso. Terá un carácter cualitativo e non se ponderará.

Esta proba non terá peso na cualificación do alumnado, pero obteremos información respectiva ao nivel competencial dos distintos grupos avaliados e facilitaranos a detección de necesidades individuais e colectivas que poderían materializarse en adaptacións metodolóxicas e de recursos.

A comunicación coas familias do alumnado optimizará aínda máis o proceso de ensinanza-aprendizaxe, polo que se realizará tanto a petición das propias familias, en horario de atención ás familias, como a través da titoría, dentro do horario oficial de cada titoría de grupo.

A avaliación inicial terá o seguinte formato:

- 1) Un comentario de texto breve;
- 2) dúas cuestións breves sobre o mesmo texto.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	12	12	19	19	19	19	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Criterios de cualificación:

A cualificación dunha avaliación será resultado da media aritmética da cualificación acadada entre as UDs que se traballarán por avaliación, sendo o 5 sobre 10 o mínimo para aprobala. Haberá que ter en conta que a cualificación de cada UD resultará da suma dos resultados acadados en cada CA propio da unidade. A unidade está aprobada cando a suma dos mínimos acada, polo menos, un 5, é dicir, o 50%, aínda que algún mínimo non se supere.

A cualificación final do curso será a media aritmética das 3 avaliacións. A nota final será a media aritmética das notas das tres avaliacións tendo en conta que o cálculo da media do curso farase coa nota real (coas décimas obtidas) e non coa nota oficial (os números enteiros). En canto ás cualificacións, cabe apuntar que só a partir das 55 décimas, se transforma a nota no número enteiro seguinte. O mínimo para aprobar será o 5 sobre 10.

Criterios de recuperación:

Para poder facer esta media final e superar a materia deberanse superar tódalas unidades. Se fose preciso, o sistema de recuperación de cada avaliación suspensa ó longo do curso constará dunha proba oral ou escrita de semellantes características e contidos que os apuntados para as probas ordinarias. A nota da recuperación virá determinada polos mesmos principios arriba apuntados. A este respecto, cabe realizar as seguintes puntualizacións:

- 1) Haberá unha recuperación ordinaria para cada avaliación suspensa ou para subir nota (neste último caso sempre se porá a nota desta recuperación).
- 2) Contemplarase a posibilidade de realización dunha recuperación ordinaria para cada proba, procedemento e instrumento, sempre seguindo a máxima de favorecer ó alumnado no máximo posible.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

A programación recolle a necesidade de elaborar un plan de seguimento individualizado do alumnado que non superase a materia. Dito plan realizarase en coordinación co alumnado e contempla os seguintes elementos:

- 1) Reunións informativas co alumnado para indicarlle as datas das probas, criterios, procedementos e instrumentos de avaliación, contidos mínimos esixibles, forma das probas, modelo e cuantificación.
- 2) Traballo na comprensión dos contidos e reforzo da mesma con materiais adecuados ás necesidades do alumnado
- 3) Información, previsión e preparación de probas parciais a realizar conforme ás directrices do calendario oficial de recuperación previsto para pendentes.
- 4) Establecemento de 4 horas trimestrais para seguimento individual e grupal e apoio para a superación dos contidos mínimos esixibles;
- 5) Levarase a cabo a implementación de medidas para a atención á diversidade que remiten a aspectos como a flexibilidade na duración das probas ou ao formato dos apuntamentos.

6. Medidas de atención á diversidade

Esta programación didáctica responde ás demandas de atención á diversidade recollidas no Artigo 7 do DECRETO 86/2015 para o alumnado con necesidades específicas de apoio educativo (ACNEAE) que precise dunha atención educativa diferente á ordinaria, por presentar necesidades educativas especiais (ACNEE), por dificultades específicas de aprendizaxe (DEA), trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais (ALCAIN), por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar (ECOPHE).

Debense establecer medidas ordinarias e extraordinarias que garantan ó alumnado acadar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa, principalmente no relativo ás condicións de realización das avaliacións, que se deben axustar aos principios de normalización e inclusión, e á intervención educativa precisa derivada desa valoración.

Para garantir esta atención propónse unha estrutura tripartita de todas as sesións, conforme a cal sempre se realizarán actividades de inicio, de desenvolvemento e de síntese dentro da propia sesión. Deste xeito daremos maior cobertura á diversidade do alumnado para que poida ser avaliado, sendo de especial importancia para isto as actividades de síntese, actuando como actividades de afianzamento ou de ampliación, segundo os casos.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Igualdade	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Sostibilidade	X	X	X	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Participacións no Comando de Igualdade do centro	No centro existe un Comando de Igualdade de recente creación, faranse colaboracións co mesmo de xeito puntual			

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Valoración de aspectos xerais da práctica docente
Relacións profesor-alumnado
Aspectos formativos
Aspectos metodolóxicos
Valoración de aspectos xerais da práctica docente
Utilización de materiais e recursos didácticos
Actividade avaliadora

Descrición:

Valoración de aspectos xerais da práctica docente

1. Número de alumnos dos grupos
2. Diversidade do alumnado
3. Interese do alumno pola materia
4. Cantidade de actividades extraescolares realizadas
5. Titorías
6. Comportamento dos grupos
7. Titorías dos grupos
8. Decisión da Comisión de Coordinación Pedagóxica
9. Plan de Atención á Diversidade do Centro
10. Relacións cos compañeiros de Departamento
11. Coordinación co Departamento de Orientación
12. Atención aos itinerarios educativos
13. Fomento da participación do alumnado
14. Levar a cabo a programación prevista
15. Informar a cada grupo dos elementos da programación
16. Perdas de tempo por falta de previsión ou planificación
17. Uso da reflexión na toma de decisións

Relacións profesor-alumnado

1. Actitude dialogante e respectuosa con todo o alumnado
2. Actitude receptiva ás demandas e preocupacións do alumnado
3. Contar cos seus intereses e necesidades
4. Fomentar boas relación de traballo
5. Fomentar o traballo en grupo
6. Fomentar a educación en valores
7. Preocuparse por formar e non so informar
8. Ser consciente da función docente como modelo e como transmisor de valores
9. Intentar que as clases foran interesantes para o alumnado
10. Motivar ao alumnado a traballar sobre a materia
11. Promover unha actitude crítica construtiva e reflexiva

Aspectos formativos

1. Coñezo as últimas novidades en relación coas materias que imparto
2. Coñezo a realidade nacional e internacional para as materias
3. Realizo con frecuencia actividades de formación científico-didáctica

4. Comprendo a utilidade dos últimos cursos de actualización
5. Coordínome en aspectos formativos con outros profesores
6. Colaborei co Departamento de Orientación
7. Percibo necesidades de formación nas materias que imparto
8. Preocúpome pola innovación educativa
- Aspectos metodolóxicos
1. Preparei as clases con tempo suficiente
2. Din a coñecer ao alumnado o principal e o accesorio
3. Elaborei as UD's das materias
4. Utilicei a metodoloxía establecida na unidade didáctica
5. Axustei a miña práctica docente ás necesidades do alumnado
6. Empreguei unha metodoloxía variada
7. Propuxen actividades de distintos tipos
8. As actividades propostas adaptáronse á tipoloxía do alumnado
9. Preparei actividades de ampliación
10. Realicei un seguimento persoal do alumnado
- Valoración de aspectos xerais da práctica docente
1. Número de alumnos dos grupos
2. Diversidade do alumnado
3. Interese do alumno pola materia
4. Cantidade de actividades extraescolares realizadas
5. Tutorías
6. Comportamento dos grupos
7. Tutorías dos grupos
8. Decisión da Comisión de Coordinación Pedagóxica
9. Plan de Atención á Diversidade do Centro
10. Relacións cos compañeiros de Departamento
11. Coordinación co Departamento de Orientación
12. Atención aos itinerarios educativos
13. Fomento da participación do alumnado
14. Levar a cabo a programación prevista
15. Informar a cada grupo dos elementos da programación
16. Perdas de tempo por falta de previsión ou planificación
17. Uso da reflexión na toma de decisións
- Utilización de materiais e recursos didácticos
- 1.
2. Aportei ás clases materiais complementarios e actualizados
3. Empreguei materiais variados sen limitarme ao libro de texto
4. Recomende ao alumnado bibliografía complementaria
5. Utilicei as TICs nas clases
6. Tratáronse unha variedade ampla de textos
7. Empreguei follas de cálculo
8. Empreguei presentacións para as exposicións
- Actividade avaliadora
1. Coñezo as diferentes modalidades de avaliación
2. Din a coñecer os criterios de avaliación ao inicio do curso
3. Informei ao alumnado sobre os procedementos de avaliación
4. Realicei unha avaliación conforme ós criterios indicados
5. Concibo a avaliación como un proceso
6. Realicei unha avaliación formativa ao longo do curso
7. Avaliei a adquisición das competencias
8. Non me limitei so a cualificar
9. Para establecer a cualificación tiven en conta os criterios de cualificación da programación
10. Os procedementos e instrumentos foron os adecuados

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

Efectuarase unha actualización periódica da programación que facilite a adecuación ás necesidades do proceso de ensinanza-aprendizaxe. Para facelo de xeito razoado e favorecer a operatividade da actualización teranse en conta os seguintes parámetros:

- 1) Periodicidade coa que se revisará: Trimestral (Xaneiro, marzo, maio).
- 2) Contidos que foi preciso engadir ou eliminar con respecto á programación prevista
- 3) Medidas que se adoptarán como resultado da revisión.

Terase en conta a necesidade de efectuar unha labor docente baseada na reflexión, polo que se atende á necesidade de pensar no modo no que se deu o proceso de ensinanza-aprendizaxe. Recóllense no anexo unha serie de rúbricas coas que orientar a actualización da programación e a avaliación da labor docente. Ditas rúbricas, serán empregadas en cada unidade e ó final de curso. Deste xeito poderemos dar conta das múltiples necesidades de adaptación, asemade de favorecer a elaboración da memoria de fin de curso da materia, a aportación á memoria do Departamento e o Plan de Mellora do curso seguinte.

9. Outros apartados